

Ypatingo žavesio turi susitikimai, kuriuose prasiveria durys ne tik į kūrėjo pasaulį, bet ir langas į jo asmenybę. Būtent toks vakaras vyko Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešojoje bibliotekoje – pokalbis su Lėlių vežimo teatro įkūrėju ir vadovu Antanu Markuckiu.

Svečias nebūtų ir režisierius – pats pasiūlė „gyvenimo abėcėlės“ idėją, kad susitikimas būtų su improvizacijomis, emocijomis, kuo laisvesnis ir įvairiausias. Taip ir nutiko. Perbėgta per menininkui svarbesnes raides, patirtis, žmones ir asociacijas.

A: Antanas, Aleksandra, „aš“

„Pradėsiu ne nuo A. Pirmiausia padėkosiu už tai, kad susirinkote į gal pirmą gyvą susitikimą, kuriame kalbėsiu ne apie teatrą. Norėčiau, kad jis nebūtų oficialus. Įsivaizduokite save kaime, ant žolės... Ten, kur jauku ir gera. Niekada pats taip nesijaudinau – vestuvės *gatavai*. Esu matęs visko – ir visada žinodavau, kaip elgtis. Bet šiandien esu sutrikęs“, – gausiai susirinkusiems žiūrovams buvo atviras A. Markuckis.

A raidė jam – Antanas, mama Aleksandra, „aš“.

„Tai, kas anksčiau buvo nesvarbu, dabar tampa vis svarbiau. Vis labiau jaučiu metus, sveikatą, jos pokyčius ir svyravimus. Ribą: aš, tu. Prisimenu, buvo konkursas į Lėlių vežimo teatro direktorius. Pateikiau dokumentus. Internetu kažkas pakomentavo: kiek tas senas krienas gali kandidatuoti. Tada pagalvojau: nuo kada žmogus yra senas? Negi jau penkiasdešimties? Bet valdžia liepia dirbti – gal visgi dar ne toks ir senas?, – šypsosi. – Amžių pajutau ir tada, kai vaikai ėmė kreiptis „dėdė“. Šalia ir raidė S – senatvė. Kaip pradėti šnekėti su savimi, jauintis ir nebebijoti mirties“.

B: biblioteka

Menininkas sako nesąs didelis skaitytojas – labiau skaitęs vaikystėje. Tiesa, knygos neužmetė ir vėliau.

„Marijonų gatvėje buvo biblioteka, kur dirbo labai jauki bibliotekininkė. Gaunu pirmąją savo algą, nusiperku naujutėlaitį dviratį ir pirmąkart išvažiuoju būtent ten. Prasėdžiu 5–6 valandas. Išeinu – dviračio nė kvapo. Taip pirmąjį ir padovanojau kažkokiam žmogui“, – šypsosi.

Skaityti skatino aukštoji mokykla. Dabar kūrėjas sako mėgstantis garsių žmonių biografijas.

Viena neseniai perskaitytųjų – apie Adolfą Hitlerį.

C: cirkas

„Ši raidė man asocijuojasi su cirku. Atvažiuojam 37 žmonės su vežimu į kaimą gastrolių, visi šaukia: „Cirkas atvažiavo!“. Ne teatras. Mat vežimas su raudonomis spalvomis. Kelionėse nenuobodžiaujam. Štai žaidžia aktoriai: vienas mojuoja pravažiuojančio automobilio vairuotojui. Jei šis atmojuoja – aktorius laimėjo tašką. Ne – tai ne. Tada kito eilė. Pats žaidžiu kitaip. Matau moterį su kaupu: atsisuks į mus ar ne? O, atsisuka, nulydi žvilgsniu. Visas murzinas kaimo berniukas net išsižioja: „Obana, koks baltas vežimas“ □ Anksčiau vaikai mūsų vežimą lipė aplipdavo... To murziuko senelis kalvis mūsų arkliams kojas pakaustė, o vaikas su mumis važiavo net kelias dienas – iki pat Palangos. Kartu valgėm, miegojom. Paskui nupirkau autobuso bilietą – sutarėm, kad grįš namo. Atsidėkodamas kėlėsi ankstų rytą, ėjo prie Baltijos jūros, mums pririnko gintarų... Jei šis berniukas užaugęs netapo *žuliku* – vadinasi, prisidėjome, kad pamatytų kitoki, gražesnę, pasaulį“, – pasakoja A. Markuckis.

Menininkas apgailestauja, kad laikai pasikeitė. Europos lėšomis sutvarkytuose miesteliuose lėlininkų nebepasitinka. Niekam nebeįdomu, iš ko padarytas vežimas, kaip ir su kokiomis istorijomis aktoriai keliauja. Žmonės subėga prieš pat spektaklį ir išsilaksto iškart pasibaigus.

A. Markuckis prisimena netrūkus kuriozinių istorijų ir situacijų. „Ne kartą buvome palaikyti *autolavke* (automobiline parduotuve – aut. past.) – viena močiutė bandė mums priduoti tuščius butelius. Naktį netoli Kėdainių buvo iškilęs pavojus šaudant brakonieriams – teko rėkti ir aiškintis, kad esame lėlininkai. Palangoje mafijozai buvo paėmę arklius pasijodinėti (policija anuomet nesikišo). Paskui mums sumokėjo – davė 10 rublių. Bet man labiausiai buvo gaila arklių. Esame ne sykį apvogti. Viena moteris buvo apkaltinusi, esą nugvelbėme jos kačiuką (nors su mumis važiavo mūsų šuo)“, – vardija kelias iš jų.

D: šuo Dikas

Lėlių vežimo teatro direktorius – iš 6 vaikų šeimos (Antanas – jauniausias). Tėvai išsiskyrė jam dar būnant mažam. Tėvas persikėlė kitur. Vaikai liko su mama.

„Buvau gal trečiokas. Brolis namo parneša mažą juodą vilkšunį. Reikia išrinkti vardą. Sutarėm: kiekvienas šaukiam savo sugalvotu. Pas ką atbėgs – toks ir bus. Šuniukas atsišaukė į manąjį – Dikas“, – prisimena kūrėjas.

Tuomet jie gyveno penktame daugiabučio aukšte, vertėsi sunkiai, galiausiai nebegalėjo

laikyti šuns. Iš pradžių Antanukas dar bandė laviruoti – dienas Dikas leido bute, naktis – rūsyje. Galiausiai vaikas pagalbos kreipėsi į tėvą (šis su trečia žmona gyveno J. Čerkeso-Besparnio sodyboje), kad priimtų šunį. Tėvas nesutiko.

„Žinoma, užpykau. Vėliau radau Dikai vietą – pas tokią senutę. Ten šuniui vežiodavau maistą, rūpinausi. Paskui Dikas dingo. Sužinojau, kad buvo pasmaugtas. Po šio įvykio kaltę nešiojau labai ilgai. Ta savotiška skola vilkosi visą gyvenimą. Dabar nusipirkau būtent tokį šunį. Juodą vilkšunį tokiomis pat akimis ir žvilgsniu. Daviau tokį pat vardą. Tarsi atiduodamas skolą“, – pasakoja A. Markuckis.

E: Elena Mezginaitė

„Apie ją galima nepaliaujamai šnekėti, bet galiu pasakyti viena: tokio jaukaus žmogaus nesu sutikęs ir, matyt, nebesutiksiu. Tarsi vaikystės žaislas, kurį visur tampomės su savimi, minkome, glostome nepaleisdami iš rankų“, – sako menininkas.

A.Markuckis mėgdavo jos savaitgalinius straipsnius, tekstus miesto laikraščiuose. Neįžeidžius, su tarp eilučių slypinčiomis mintimis ir pamokomis.

„Visada norėjau Elenai padėti. Taip ji ir tapo dramaturge. Kartą teatras turėjo 1000 litų. Žinojau: Elenai labai reikia pinigų. Pasiūliau parašyti mums pjesę. Maniau, parašys per savaitę – o ji eiliuotą kūrinį įteikė jau kitą rytą. Vadinasi, pinigų ištis trūko... Bendradarbiavome ir toliau. Elena parašė 10 pjesių – visas 10 ir pastatėme. Galbūt kai kurias galėtume atnaujinti ir vaikams vėl rodyti“, – svarsto.

Menininkas prisimena paskutinį susitikimą su poete.

„Paskutinis vakaras buvo kelios dienos prieš jai lemingai išvažiuojant į Vilnių, Lietuvos rašytojų sąjungą. Elena sako: eisiu namo. Aš: kur tu eisi, pavojinga. O Elena: ai, kiek Dievulio duota, tiek ir bus. Po kelių dienų jos neliko...“, – pasakoja.

A.Markuckis įsitikinęs – tai didžiulis praradimas miestui, nes Elena Mezginaitė „buvo žmogus, kuris tiko visur“.

G: Grilauskas

Bibliotekos svečias nebuvo pavyzdingas mokinys. Pradinės mokyklos nemėgo. Kartą rusų kalbos mokytoja į pažymių knygelę įrašė pastabą mamai: „Jūsų sūnus reto įkyrumo. Įkyrus kaip musė“. Brolis atrašęs vietoj mamos: „Tai nusipirkite *plekšnę* ir užmuškite“.

Visiškai kitos emocijos susijusios su buvusia 14-ąja vidurine mokykla (dabar – „Žemynos“ progimnazija) ir tuomečiu direktoriumi Romualdu Grilausku.

„Mano lėlės prasidėjo nuo Julijos Stepankienės teatro. Jomis tiesiog susirgau. Broliai vadino *durneliu*, mano padarytas lėles degindavo. Aš nenusileisdavau – pernakt pasigamindavau naujų. R. Grilauskas buvo pirmas žmogus, kuris mane priėmė ir palaikė. Mano lėlių teatro tėvas. O pirmas mūsų gautas apdovanojimas – didelė Lenino galva – buvo pirmas apdovanojimas ir pačiai mokyklai. Tiesą sakant, niekada nesitikėjau, kad visa tai išvirs į tokį teatrą, koks yra dabar“, – pasakoja A. Markuckis.

L: laimė, lėlės, Lapinskaitė

„Laimė – tai darbas. Lėlės – butaforija, daiktai, kuriuos aktoriai sugeba prakalbinti. Aktorius padeda lėlei, o ši – jam. Dailėje yra teptukas, šokyje – judesys. O mūsų aktorius turi lėlę. Su jos pagalba galime daug nuveikti, į gera keisti pasaulį, kalbėti apie gerį, mokyti ir edukuoti. Lėlės – tai magija, stebuklų pasaulis, kur gali *kaifuoti* iki begalybės“, – įsitikinęs Lėlių vežimo teatro vadovas.

Su režisiere Janina Lapinskaite keliai susikirto šiai kuriant dokumentinį filmą „Kelionių magija“ apie Panevėžio lėlių vežimo teatrą.

„Tai buvo pirmas filmas apie teatrą. Anuomet dar keliaudavome spontaniškai. Neplanuodami nei kur valgysime, nei kur apsistosime. Maistą virdavomės kibiruose. Pasišviesdami prožektoriukais. Valgydavom sriubą su eglių spygliukais. O čia – Lapinskaitė, Puipa, operatorius... Netrukdė. Stengėsi prisitaikyti, tik finalą teko parežisuoti. Didesnis krūvis teko arkliams – tada dėl to labai pykome. Tai buvo pirma pažintis su kinu, labai graži patirtis. Iš 60 val. filmuotos medžiagos – 30 min. filmas. O su Janina dar ir dabar pabendraujame“, – pasakoja.

Su filmavimu susijusi dar viena istorija. Lėlininkai vežiku turėjo kolūkio pirmininko duotą vietos girtuoklėlį Algiuką. Šis įsimylėjo J. Lapinskaitę. Režisierė bandydavo jį prakalbinti filmui – nešneka. Tada aktoriai nupirkdavo alkoholio, kad pokalbis visgi įvyktų.

„Vadindavome jį ponu Algiu. Vasarą kolūkis nuo jo atsikvėpdavo. Užgerdavo po kelias dienas. Tada jausdamas kaltę grįždavo. Girtas būdavo jau nuo pat ryto – žinojo visus taškus, kur gauti alkoholio. Dabar jau amžinatilsį. Kartą paklausiau: „Algi, pragėrei šeimą, vaikus. Ką paliksi po savęs?“. O šis: „Medžius Krakėse – jais apsodinau visą hipodromą“. Ir šie žodžiai taip kirto per galvą...“, – dar viena išskirtine gyvenimo pamoka dalijasi A. Markuckis.

M: mama

Lėlių vežimo teatro įkūrėjas ir vadovas sako: labiausiai vertiname praradę, netekę.

„Kai turėjau mamą, nejutau, kokia brangi. Tik jai išėjus. Nė nemaniau, kad taip ilgėsiuosi. Tiek laiko. Būdamas jaunas gėdijausi – per stora, negraži, akla. Tačiau ji dėl mūsų stengėsi kiek galėjo. 6 vaikai, vienu metu keli darbai, o dar ją mušęs tėvas Markuckis... Mamai buvo sunku. Bet žinojau: dėl vaikų padarys viską. Prieš mirtį ilgai gulėjo *ant patalo*. Buvo keleri metai kančių. Todėl jai mirus iš pradžių palengvėjo, tačiau mėnuo po laidotuvių smogė netektis ir skausmas. Sapnuodavau, kaip mane kviečiasi pas save. Naktį keldavausi, imdavau taksi ir važiuodavau į kapines. Uždegę žvakutę, šnekuosi. Vėliau sesė užpirko šv. Mišias, ir sapnai liovėsi. Kada po mamos mirties tapo lengviau? Tik po 15 metų“, – nuoširdus A. Markuckis.

P: Pakaušiai

Vieta, kur dabar gyvena menininkas, – sodyba Panevėžio rajone, Pakaušių kaime. Pagal savo skonį susitvarkė namą, prisodino medžių, augina žąsų, avių, turi ant žmonių nelojantį Diką.

„Gerai, kad turėjau išsikelti iš Lėlių vežimo teatro pastato, kur gyvenau ilgus metus. Gerai, kad esu kaime. Kitu atveju gal būtų tekę stebėti, kaip teatras užsidaro, parduodamas bankams, iki šiol ištiesai bendrauti su svečiais. Čia kitaip. Geri kaimynai (dar viena laimė) – žmonės, kuriems tu rūpi. O jie rūpi tau“, – sako A. Markuckis.

Menininkas juokauja per 10 metų sodyboje suvalgęs daugiau mėsos nei per visą gyvenimą. Milijonus kartų nusilenkęs žemei – „kiek žolyčių išrauta išravėta“.

„Grįžti iš miesto, persirengi – ir gyvenimas jau kitoks. Pašeri visus – ir idilė. Ramybė“, – teigia.

Tik ir čia vis labiau junta laiką.

„Galėčiau pasisodinti kokį nors graikinį riešutą. Be kam? Neužaugs, kol dar būsiu gyvas“, – samprotauja.

T: 3, 13 ir teatras

Šie skaičiai lydi kūrėją visą gyvenimą. Buvę namai – Beržų g. 35-13 it kt. Lėlių vežimo teatras – Respublikos g. 30. Dabartinė gyvenamoji vieta – Pakaušių 26 (du po 13).

„Nebijau šio skaičiaus. Bet juodos katės bijau. Visada stabteliau jai perbėgus kelią. Kartą Radviliškyje taip ir stovėjome gatvėje su vienu tokiu pat prietaringu vairuotoju: tu važiuok – ne, geriau tu pirmas“, – juokiasi.

Kas dabar sunkiausia teatre jo vadovui?

„Niekada nemaniau, kad bus taip sunku dirbti su žmonėmis. Kad jie taip pasikeis. Dabar kiekvienas su savais *bzikais*. Man, ragavusiam sovietinės duonos, ligi šiol atrodo įprasta: pasakai, ir viskas. Darom. Dabar demokratija – dėl senųjų metodų tikriausiai supūčiau kalėjime. Jaunimas labiau moka kalbėti – ne daryti. Mes prisirišę prie vietų, daiktų – jie prie kompiuterių ir telefonų. Vieną dieną čia – kitą jau visai kitur. Nepatinka – iškart išeina. Tačiau džiaugiuosi, kad esame stiprus kolektyvas. Tik vietos maža“, – teigia A. Markuckis.

Todėl šiuo metu su miesto valdžia kalbasi apie teatro priestatą, kuriame būtų repeticijų salė, lėlių muziejus, edukacijų patalpos ir pan.

„Jeigu tai taptų tikrove, būtų dar viena laimė“, – šypsosi Lėlių vežimo teatro direktorius.

Asta Sarapienė

Komunikacijos specialistė

